

Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yeterlilik, Farkındalık ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Marilena Leana Taşcılar*

Makale Geliş Tarihi:18/06/2024

Makale Kabul Tarihi:28/09/2024

DOI: 10.35675/befdergi.1502345

Öz

Bu çalışma, üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkileri araştırmaktadır. Araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında BİLSEM'e kayıtlı öğrencilerin ebeveynleri (N=185, 173 anne, 12 baba) ile gerçekleştirilmiştir. Spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre, ebeveyn yeterlilik düzeyleri ile farkındalık düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($rs=.680$, $p<0.01$) bulunmuş, yeterlilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasında ise düşük düzeyde pozitif ilişki ($rs=.172$, $p<0.05$) saptanmıştır. Ancak, farkındalık ile kaygı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($rs=-.069$, $p>0.05$). Ebeveyn yeterlilik ve farkındalık düzeylerinin kadınların lehine farklılaştığı; farkındalığın yaşa göre farklılaştığı ancak yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Çalışma bulguları, ebeveyn yeterliliklerinin farkındalık düzeylerini artırırken, kaygı düzeylerini de etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin psikososyal destek ihtiyaçlarına dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn yeterliliği, farkındalık, kaygı, üstün yetenekli çocuğu olan ebeveyn

Investigation of The Relationship Between Competence, Awareness, and Anxiety Levels of Parents with Gifted Children

Abstract

This study investigates the relationships between parental competence, awareness, and anxiety levels among parents of gifted children. The research was conducted with parents (N=185, 173 mothers and 12 fathers) of students enrolled in BILSEM during the 2023-2024 academic year. According to the Spearman correlation analysis results, a positive and significant relationship was found between parental competence and awareness levels ($rs=.680$, $p<0.01$), and a positive relationship between competence and anxiety levels ($rs=.172$,

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, İstanbul,

Türkiye, marilena.tascilar@medeniyet.edu.tr, ORCID: [0000-0002-1271-0371](https://orcid.org/0000-0002-1271-0371)

Kaynak Gösterme: Leana Taşcılar, M. (2026). Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(50), 459-482.

$p < 0.05$). However, no significant relationship was found between awareness and anxiety levels ($r_s = -.069$, $p > 0.05$). The study also found that parental competence and awareness levels differed in favor of women; awareness differed according to age, but parental competence, awareness and anxiety levels did not differ according to educational level. The findings indicate that parental competence increase awareness levels and also influence anxiety levels. These results provide important insights into the psychosocial support needs of parents of gifted children.

Keywords: Parental competence, awareness, anxiety, parents of gifted children

Giriş

Ebeveyn olmak, özellikle de farklı bir çocuğun ebeveyni olmak uzun bir kendini geliştirme yolculuğunun sadece başlangıcıdır. Üstün yetenekli çocuklarının farklılıklarını fark etmek, özelliklerinin farkında olmak, yeteneklerini keşfedebilmek, eğitim süreçlerini iyi bir şekilde planlayabilmek gerekir. Bu çocukların potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilmeleri için ebeveynlerin yeterlilik ve farkındalık düzeylerinin yüksek olması büyük önem taşımaktadır. Literatürde, üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin yeterlilik ve farkındalık düzeylerinin çocukların gelişimi üzerindeki etkilerine dair çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Afat, 2013; Afat & Konik, 2018). Üstün yetenekli çocukların aileleri, çocuklarının yeteneklerini desteklemek için özel bilgi ve becerilere ihtiyaç duymaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri üstün yetenekli çocuk kadar ailesinin de benzersiz zorluklarla karşılaşmasıdır (Morawska & Sanders, 2009) Bu nedenle, ebeveynlerin eğitim ve destek gereksinimlerinin belirlenmesi alanyazında önemli bir yer tutmaktadır (Gross, 2004; Webb, 2007).

Gagné (2004) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini destekleyebilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarının önemine değinmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının eğitim süreçlerinde aktif rol almaları, çocukların akademik ve sosyal gelişimlerine olumlu katkılar sağlamaktadır. Benzer şekilde, Freeman (2013) ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini tanıma ve geliştirme konusundaki bilinç düzeylerinin, çocukların yeteneklerinin ortaya çıkmasında kritik bir rol oynadığını belirtmiştir. Bu çalışmalar, ebeveynlerin yeterlilik düzeylerinin artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ziegler (2005) geliştirdiği ‘Üstünlüğün Aktiyotop Modelinde’, ebeveynleri üstünlüğü destekleyen eğitim sermayesinin önemli bir bileşeni olarak görür ve bireyin kendini gerçekleştirme konusunda önemli destek sunduğunu vurgular. Çocuğun hayatındaki ebeveyn desteği, ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının özellikleri konusundaki farkındalık düzeylerinden (Afat, 2013) ve ebeveyn yeterliliklerinden (Strom vd., 1995) etkilenmektedir.

Farkındalık düzeyinin ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarını etkilediği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Moon ve Reis (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını anlama ve bu ihtiyaçlara uygun stratejiler geliştirme konusundaki farkındalıklarının çocukların motivasyon ve başarı düzeylerini artırdığı sonucuna varılmıştır. Silverman (2013) farkındalık düzeyinin yüksek olduğu ailelerde çocukların daha az stres yaşadığını ve

daha yüksek özsaygı geliştirdiğini göstermiştir. Bu bulgular, ebeveyn farkındalığının çocukların duygusal ve akademik başarısı üzerinde doğrudan etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Güncel bir diğer araştırma sonucu da üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin farkındalıkları ile irrasyonel inançları arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tekel & Emir, 2023). Bununla birlikte 2015 yılı sonrası Web of Science veri tabanında taranan dergilerde yapılan araştırma sonucunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yaşadıkları kaygıyı etkileme durumlarını araştıran çalışmalara rastlanmamıştır.

Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının özelliklerine yönelik farkındalıkları kadar ebeveyn olarak yeterlilikleri de önemlidir. Ebeveyn yeterlilikleri ve çocuk gelişimi arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalar, ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile yeterlilikleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Bornstein, 2002). Clarke Stewart (1978) ebeveynlerin eğitim seviyelerinin yükselmesiyle birlikte çocuklarının eğitim süreçlerine daha fazla katıldıklarını ve bu durumun çocukların akademik başarılarını artırdığını belirtmiştir. Bornstein (2002) ise eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini destekleme konusunda daha donanımlı olduklarını ortaya koymuştur. Ancak üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleriyle ilgili araştırmalar incelendiğinde, ebeveynlerin üstün yetenekli çocuk yetiştirme konusunda yetersiz hissettikleri görülmektedir (Webb, 2007).

Ebeveyn kaygısı, çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri de alanyazında geniş bir yer tutmaktadır. Gross (2004) ebeveyn kaygısının, çocukların akademik performanslarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmiştir. Neihart (2002) da, ebeveyn kaygısının çocukların kendi kaygı düzeylerini artırabileceğini ve bu durumun genel yaşam kalitelerini düşürebileceğini ifade etmiştir. Bu bulgular, ebeveynlerin kaygı düzeylerinin yönetilmesi gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveyn kaygısını değerlendirebilecek ölçme araçları çok yenidir (Tekel vd., 2024).

Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri belirli değişkenlere göre farklılık gösterebilmektedir. Cinsiyet bunlardan bir tanesidir. Cinsiyetin ebeveyn yeterlilik ve farkındalık düzeyleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar, annelerin babalara kıyasla daha yüksek farkındalık ve yeterlilik düzeylerine sahip olduğu tespit etmiştir. Hébert ve Schreiber (2010) annelerin çocuklarının duygusal ve sosyal gelişimlerine yönelik daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Olszewski Kubilius ve Corwith (2018), annelerin çocuklarının eğitim süreçlerine daha fazla dahil olduklarını ve bu nedenle daha yüksek yeterlilik düzeylerine sahip olduklarını öne sürmüştür. Bir diğer değişken olan yaşa bakıldığında daha yaşlı/deneyimli ebeveynlerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Afat, 2013; Tekel vd., 2024).

Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkinin niteliği, çocukların duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Baumrind (1991), ebeveynlerin

çocuklarına karşı tutumlarının çocukların kişilik gelişimi ve sosyal uyumu üzerinde belirleyici olduğunu vurgulamıştır. Darling ve Steinberg (1993) ise, ebeveynlerin çocuklarına karşı destekleyici ve anlayışlı bir tutum sergilemelerinin, çocukların özgüven ve sosyal becerilerini artırdığını belirtmiştir. Bu bulgular, ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların genel gelişimi üzerindeki önemini göstermektedir.

Terman (1925), üstün yetenekli çocukların ailelerinin, çocuklarının eğitim süreçlerine aktif katılım sağlamalarının çocukların başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşan Bloom (1985) üstün yetenekli çocukların eğitiminde ailelerin sağladığı duygusal ve akademik desteğin, çocukların potansiyellerini gerçekleştirmelerinde kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, ailelerin çocukların eğitim süreçlerindeki aktif rollerinin önemini vurgulayan ilk araştırmalardır.

Ailelerin üstün yetenekli çocuklara yönelik tutumları, çocukların eğitim ve gelişim süreçlerini doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Smutny (2001), ailelerin çocuklarının yeteneklerini fark etmeleri ve bu yetenekleri desteklemeleri gerektiğini belirtmiştir. Jolly ve Matthews (2012) ise ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif katılım sağlamalarının, çocukların motivasyonlarını ve başarı düzeylerini artırdığını saptamıştır. Bu bulgular, ailelerin tutumlarının çocukların eğitim ve gelişim süreçleri üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır.

Alanyazın incelemesinden de anlaşıldığı üzere üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin desteklenmesi, çocukların potansiyellerini gerçekleştirmeleri için önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. VanTassel-Baska (2006), ebeveynlerin eğitim ve destek programlarına katılımının, çocukların akademik ve sosyal gelişimlerine olumlu katkılar sağladığını belirtmiştir. Renzulli (2012) ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini desteklemek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarının, çocukların potansiyellerini gerçekleştirmelerinde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, ebeveynlerin desteklenmesinin, üstün yetenekli çocukların gelişim süreçlerinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda geliştirilen pek çok aile eğitim programının da bulunduğu ve ebeveynlerin çeşitli ihtiyaçlarına yönelik oldukları görülmektedir (Afat, 2013; Morawska & Sanders, 2009; Oğurlu, 2016; Saranlı & Metin, 2014). Bununla birlikte ebeveynler için hazırlanan eğitim programlarının içerikleri incelendiğinde üstün yetenekli çocuklarıyla ilgili farkındalıklarına etkilerinin araştırıldığı görülmektedir (Afat, 2013; Leana Taşçılar, Özyaprak & Yılmaz, 2016; Saranlı & Metin, 2014). Oysa üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin farkındalık düzeyleri, ebeveyn yeterlilikleri ve yaşadıkları kaygı düzeyleri gibi olgular arasındaki ilişkiler ortaya konduğunda, ebeveynler için hazırlanan eğitim programlarının içeriği ve ağırlıklı olarak ele aldıkları konuları farklı ele alma gerekliliği doğabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda, mevcut araştırma, üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkileri daha derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, ebeveynlerin psikososyal destek ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve yeni içeriklerle eğitim programlarının geliştirilebilmesi için önemli ipuçları sunacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının, üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin farklı açılardan desteklenmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koyacağı umulmaktadır. Aşağıda yer alan sorulara çalışmanın amacı doğrultusunda yanıt aranmaktadır:

1. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
2. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
3. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri ve farkındalıkları kaygı düzeylerini yordamakta mıdır?
4. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri cinsiyet, yaş aralığı ve eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı, üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, üstün yetenekli çocuklarına yönelik farkındalıkları ve kaygı düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını incelemektir. Ayrıca ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi gibi değişkenlere göre de incelenmiştir. Araştırmanın modeli kesitsel ilişkisel taramadır. Tarama modeli, araştırmacıların olgular arasındaki ilişkileri bulmaya çalıştığı ve aralarındaki ilişkiyi anlamaya yönelik tespitlerde bulunmak için tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2012). İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlar ve ilişkinin yönü ile büyüklüğü hakkında bilgi verir (Büyüköztürk, 2018).

Evren Örnekleme

Araştırmanın evreni 2023-2024 eğitim öğretim yılında BİLSEM'e kayıtlı ya da zeka testi ile tanılanmış üstün yetenekli çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılımcı olarak dahil edilebilmek için çocuğunun BİLSEM sürecinde ya da uzman tarafından yapılan test sonucu üstün zeka düzeyinde çıkmış olması yeterlidir. Kolay örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcılara e-posta aracılığıyla

ulaşmıştır. Araştırmaya üstün yetenekli çocuğu olan 185 ebeveyn (173 kadın ve 12 erkek) katılmıştır. Örneklem ile ilgili frekans ve yüzdeler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1.

Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Yaş Bilgileri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	173	93.5
	Erkek	12	6.5
Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	17	9.2
	Lise Mezunu	17	9.2
	Üniversite Mezunu	102	55.1
	Yüksek Lisans Mezunu	43	23.2
	Doktora Mezunu	6	3.3
Yaş	<35	19	10.3
	36-40	54	29.2
	41-45	67	36.2
	46-50	26	14.1
	51+	3	1.6

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, demografik bilgi formu, ‘Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Ebeveyn Yeterlilik Ölçeği-EYÖ-ÜY’, ‘Ebeveyn Farkındalıkları Ölçeği (Üstün Zekalı

Çocuğu Olan Ebeveynler)-EFÖ-ÜZÇE' ve 'Özel Yetenekli Çocukların Ebeveynleri İçin Kaygı Ölçeği (ASPGC)' kullanılmıştır.

Demografik bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunda, katılımcıların çocuğa yakınlık düzeyleri, yaş aralıkları, eğitim düzeyleri gibi bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca çocuklarının BİLSEM'e devam edip etmeme durumu ve hangi testle tanı aldıkları da sorulmuştur.

Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn yeterlilik ölçeği-EYÖ-ÜY

Leana Taşçılar (2025), tarafından geliştirilen ölçek üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterliliklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 24 maddeden meydana gelen ölçeğin 4 boyutu bulunmaktadır. Bunlar, duygusal ve sosyal gelişimi desteklemede yeterlilik (Yeterlilik_Duygusal), yetenek gelişimi desteklemede yeterlilik (Yeterlilik_Yetenek), öz-düzenleyici öğrenmeyi desteklemede yeterlilik (Yeterlilik_ÖZ) ve ebeveyn becerilerini geliştirme ve uyarlama konusunda yeterlilik (Yeterlilik_Ebb) boyutlarıdır. Ölçek 5'li likert olarak tasarlanmıştır (kesinlikle katılmıyorum – kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan ise 120'dir. Yüksek puanlar, üstün zekalı çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn yeterliliklerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında toplam Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .947 olarak belirlenmiştir. Alt boyutların Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı, Yeterlilik_Duygusal .921, Yeterlilik_Yetenek .898, Yeterlilik_Öz .870 ve Yeterlilik_Ebb .728 olarak saptanmıştır. Mevcut araştırma da toplam alpha .942, alt boyutlar ise sırasıyla; .918, .894, .852 ve .650 olarak hesaplanmıştır.

Ebeveyn farkındalıkları ölçeği (üstün zekalı çocuğu olan ebeveynler)-EFÖ-ÜZÇE

Afat ve Konik (2018) tarafından üstün zekalı çocukların ebeveynlerinin farkındalıklarını değerlendirilmek amacıyla geliştirilen ölçek, 39 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert yapısında (kesinlikle katılmıyorum – tamamıyla katılıyorum) hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 39 en yüksek puan ise 195'tir. Yüksek puan ebeveynin üstün zekalı çocuğu için farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte, stres ve çatışma (Farkındalık_SÇ), mükemmeliyetçilik (Farkındalık_M), motivasyon-başarı (Farkındalık_MB) ve kendi kendini yönetme-sorumluluk (Farkındalık_KYS) olmak üzere 4 alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .833 olarak belirlenmiştir. Alt boyutların

Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı Farkındalık_SÇ .853 Farkındalık_M .669, Farkındalık_MB .708 ve Farkındalık_KYS .518 olarak bulgulanmıştır. Mevcut araştırmada ise ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .855, alt boyutlar ise sırasıyla .894, .734, .837 ve .596 olarak belirlenmiştir.

Özel yetenekli çocukların ebeveynleri için kaygı ölçeği-Kaygı-ÖY

Kaygı-ÖY ölçeğinin amacı üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin kaygı düzeylerini ölçmektir (Tekel vd., 2024). Ölçek 19 maddeden ve 5 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması ‘‘Fikrim Yok’’ (0), - ‘‘Kesinlikle Katılıyorum’’ (5) şeklinde ilerlemektedir. Ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 en yüksek ise 95’dir Yüksek puanlar ebeveyn kaygısının yüksek olduğunu göstermektedir. Boyutlar, duygusal gelişimle ilgili kaygılar (Kaygı_D), sosyal gelişim ve etkileşimdeki zorluklarla ilgili kaygılar (Kaygı_S), eğitimdeki fırsat ve olanaklarla ilgili kaygılar (Kaygı_E), akademik gelişimle ilgili kaygılar (Kaygı_A) ve yüksek beklentilerle ilgili kaygılar (Kaygı_B) boyutlarıdır. Ölçeğin toplam Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .890, alt boyutları Kaygı_D .734, Kaygı_S .807, Kaygı_E .811, Kaygı_A .719 ve Kaygı_B .751 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada toplam .867, alt boyutlar sırasıyla .732, .652, .70, .70 ve .665 olarak bulgulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanabilmesi için etik kuruldan izin alınmıştır. Daha sonra veriler, elektronik posta aracılığı ile katılımcılara gönderilmiş ve gönüllü olarak doldurmaları istenmiştir. Katılımcılar kişisel bilgilerin gizli kalacağına dair bilgilendirilmiştir. Toplanan veriler SPSS istatistiksel analiz programında analiz edilmiştir. Normallığı test etmek üzere uygulanan Kolmogorov – Smirnov testi neticesinde, Yeterlilik ölçeği (EYÖ-ÜY) için $KS_{(185)}=.098$, $p<.001$; Farkındalık ölçeği (EFÖ-ÜZÇE) için $KS_{(185)}=.058$, $p=.200$ ve Kaygı ölçeği için (Kaygı- ÖY) ise $KS_{(185)}=.093$, $p<.001$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Farkındalık ölçeği normal dağılım sergilerken yeterlilik ve kaygı ölçekleri normal dağılım sergilememiştir. Bununla birlikte çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek parametrik analizler yapmanın daha uygun olacağı düşünülmüştür. Zira büyük örneklerde Kolmogorov-Smirnov analizi yerine çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Korelasyonların belirlenmesi için normal dağılım gerektirmeyen Spearman Korelasyon analizi tercih edilmiştir.

Tablo 2.

Yeterlilik, Farkındalık ve Kaygı Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Normallik Test Analizi

Ölçek	X	SD	Medyan	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
<i>EYÖ-ÜY</i>	98.100	11.91	100.000	.000	-.800	.371
<i>EFÖ-ÜZÇE</i>	130.65	14.20	131.000	.200	-.195	.356
Kaygı-ÖY	73.89	13.18	76.000	.001	.755	.356

Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde Yeterlilik-*EYÖ-ÜY*, Farkındalık-*EFÖ-ÜZÇE* ve Kaygı-ÖY ölçekleri ile toplanan veriler anlamlılık düzeyine göre tablolaştırılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek ve bu ilişkilerin büyüklüğünü ve yönünü göstermek amacıyla Spearman Korelasyon analizi uygulanmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi, ‘Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?’ sorusudur. Elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yeterlilikleri, Farkındalık ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizleri

Ölçekler	Farkındalık <i>EFÖ-ÜZÇE</i>	Kaygı-ÖY
Yeterlilik- <i>EYÖ-ÜY</i>	.680**	.172*
Farkındalık- <i>EFÖ-ÜZÇE</i>		-.069

$N=185$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Tablo 3’te de görüldüğü üzere, ebeveyn yeterlilik düzeyleri (Yeterlilik-*EYÖ-ÜY*) ile farkındalık düzeyleri (Farkındalık-*EFÖ-ÜZÇE*) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r_s=.680, p<.01, r_s=.680, p<.01$). Bu bulgu, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik düzeylerinin arttıkça farkındalık düzeylerinin de arttığını

göstermektedir. Aynı zamanda, yeterlilik düzeyleri ile kaygı (Kaygı-ÖY) düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r_s=.172, p<.05, r_s=.172, p<.05$). Bu bulgu, ebeveyn yeterlik düzeylerinin yükselmesi ile birlikte kaygı düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir. Buna karşılık, farkındalık ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r_s=-.069, p>.05$). Bu sonuç, ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin, kaygı düzeyleriyle ilişkili olmadığını göstermektedir.

Buna ek olarak kısmi korelasyon analizi yapılarak ebeveynlerin yeterlilikleri kontrol edildiğinde, kaygı ile farkındalık arasında zayıf ve negatif yönde ilişki bulunmuştur ($r_s=-.235, p<.05$); bu sonuç, yeterliğin etkisi çıkarıldığında kaygı arttıkça farkındalık düzeyinde bir azalma olabileceğini göstermektedir. Kaygı kontrol edildiğinde, yeterlilik ve farkındalık arasındaki korelasyonun güçlü ve pozitif yönde olduğunu ($r_s=.728, p<.001$), dolayısıyla kaygıdan bağımsız olarak yeterlik düzeyi arttıkça farkındalık düzeyinin de arttığını ortaya koymuştur. Son olarak, farkındalık kontrol edildiğinde yeterlilik ile kaygı arasındaki zayıf ve pozitif ilişki ortaya konmuştur ($r_s=.274, p<.001$, farkındalık etkisi çıkarıldığında yeterlik arttıkça kaygı düzeyinde bir artış olabileceğine işaret etmiştir. Bu bulgular, yeterlilik ve farkındalık arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunduğunu, ancak bu iki değişkenin kaygı ile olan ilişkilerinin daha zayıf ve karmaşık olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi, ‘Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, farkındalıkları ve kaygı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?’ sorusudur. Elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yeterlilikleri, Farkındalık ve Kaygı Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizleri

	Farkındalık_SC	Farkındalık_M	Farkındalık_MB	Farkındalık_YS	Farkındalık_K	Endişe_Duygusal	Endişe_Sosyal	Endişe_Eğitim	Endişe_Akademik	Endişe_Beklenen
Yeterlilik_Duygusal	.594**	.024	.604**	.038	.038	.110	.036	.062	.223**	.242**
Yeterlilik_Yetenek	.549**	.030	.555**	.078	.078	.102	.078	.116	.187*	.249**
Yeterlilik_ÖZ	.683**	-.085	.632**	-.125	-.125	.090	.058	.010	.160*	.225**
Yeterlilik_Ebb	.428**	.000	.431**	-.053	-.053	.072	.010	.014	.134	.120
Farkındalık_SC		-.112	.793**	-.081	-.081	-.011	-.094	-.019	.094	.173*
Farkındalık_M			-.175*	.527**	.527**	-.187*	-.147*	-.057	-.178**	-.033
Farkındalık_MB				-.136	-.136	.086	-.032	.140	.272**	.190**
Farkındalık_KYS						-.349**	-.196**	-.078	-.057	-.104

N=185, **p<.01, *p<.05

Tablo 4’te görüldüğü üzere ebeveyn duygusal gelişimi destekleme, yetenek gelişimini destekleme, öz düzenleyici öğrenmeyi destekleme ve ebeveyn becerileri konularındaki yeterlilikleri ile farkındalık alt boyutlarından stres ve çatışma ve motivasyon başarı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, ebeveynlerin yeterlikleri arttıkça stres ve çatışma farkındalığının ve motivasyon başarı farkındalığının da arttığını göstermektedir. Kaygı söz konusu olduğunda ebeveyn yeterliliklerinin akademik konularla ve yüksek beklenti ile ilgili kaygı ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle ebeveyn yeterlilikleri arttıkça akademik konularla ilgili ve yüksek beklentilerle ilgili kaygı da artmaktadır.

Ebeveyn farkındalıkları alt boyutları ile kaygı düzeyleri alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; stres çatışma farkındalığı arttıkça yüksek beklenti kaygısının arttığı, mükemmeliyetçilikle ilgili farkındalıkları arttıkça, duygusal, sosyal, akademik kaygıların azaldığı saptanmıştır. Motivasyon başarı konularındaki farkındalık arttıkça akademik ve yüksek beklentilerle ilgili olan kaygıların arttığı görülmektedir. Kendi kendini yönetme farkındalığı arttıkça duygusal ve sosyal konulardaki kaygının azaldığı saptanmıştır. Sonuç olarak, bu bulgular ebeveyn yeterliklerinin farkındalık ve kaygı düzeyleriyle ilişkili olduğunu ve bu ilişkilerin alt boyutlara göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi ‘Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlikleri ve farkındalıkları kaygı düzeylerini yordamakta mıdır?’ sorusudur. Bu soruya yanıt bulabilmek için yeterlik ve farkındalık düzeylerinin, kaygı düzeyini yordama durumunu belirlemek adına regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 5.).

Tablo 5

Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerinin Kaygı Durumlarının Yordayıcıları

%95 CI						
Yordayıcı	Beta	SE	LL	UL	β	p
Farkındalık	-.316	.102	-.517	-.116	-.329	.002
Yeterlilik	.436	.119	.202	.670	.389	.000

$R=.279$
 $R^2=.078$,
 $F=7.015$,
 $p<.001$

Tablo 5 incelendiğinde, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerinin farkındalıklarının, kaygı düzeylerine olumsuz ve anlamlı bir etkisi olduğu söylenebilir. Farkındalıktaki her bir birim artış için kaygının 0.329 birim azalması söz

konusudur. Negatif beta değeri, daha yüksek farkındalığın daha düşük kaygı düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin, ebeveyn yeterliliklerinin kaygı durumları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Yeterlilikteki her bir birim artış için kaygının 0.389 birim artması beklenmektedir. Pozitif beta değeri, daha yüksek yeterlik düzeylerinin daha yüksek kaygı düzeyleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Farkındalık ve kaygı arasındaki negatif ilişki, farkındalığın artırılmasının kaygıyı azaltabileceğini önermektedir. Bununla birlikte yeterlilik ve kaygı arasındaki pozitif ilişki daha yüksek yeterlilik düzeylerinin artan kaygı ile ilişkili olduğunu gösterir. Bu durum, daha yüksek yeterlik düzeyine sahip ebeveynlerin daha yüksek beklentiler veya baskılarla karşılaşması sonucu artan kaygıya neden olabileceğini düşündürmektedir. Genel olarak, regresyon modeli farkındalık ve yeterlilik değişkenlerinin kaygı düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığını, ancak zıt yönlerde etkide bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgular, bu faktörlere odaklanarak kaygıyı yönetmek için stratejiler geliştirmede kullanılabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi ‘Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalıkları ve kaygı düzeyleri cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?’ sorusudur. Bu soruya yanıt bulabilmek için yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeyleri için bağımsız t testi analizi kullanılmıştır.

Tablo 6

Yeterlilik, Farkındalık ve Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Bağımsız t Testi Sonucu

	Değişken	N	x	ss	sd	t	p
Yeterlilik	Kadın	159	98.84	11.32	167	3.32	.001**
	Erkek	10	86.30	15.25			
Farkındalık	Kadın	172	131.44	13.71	182	2.914	.004*
	Erkek	12	119.33	16.90			
Kaygı	Kadın	172	74.14	13.10	182	.990	.324
	Erkek	12	70.25	14.28			

** $p < .001$, * $p < .01$

Tablo 6, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasını incelemektedir. Bağımsız t testi kullanılarak yapılan analizde, yeterlilik ve farkındalık düzeylerinde kadınların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\bar{x}=98.84$, $SS=11.32$ ve $\bar{x}=131.47$, $SS=13.71$). Bu bulgu, kadınların yeterlilik ($t_{(159)}=3.32$, $p < .001$) ve farkındalık ($t_{(184)}=2.91$, $p < .01$) düzeylerinin erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak söz konusu kaygı olduğunda cinsiyete göre herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır ($t_{(184)}=.990$, $p=.324$).

Farkındalık, yeterlilik ve kaygı düzeylerinin yaş ve eğitim değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Anlamlı çıkarlar için devamında da Bonferroni post hoc analizleri yapılmıştır (Tablo 7 ve Tablo 8.)

Tablo 7

Yeterlilik, Farkındalık ve Kaygı Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ANOVA Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss	F	p
Yeterlilik	<35	19	99.10	12.40	1.94	.106
	36-40	54	100.09	10.23		
	41-45	67	97.16	11.06		
	46-50	26	97.50	15.20		
	51+	3	82.00	17.05		
Farkındalık	<35	19	131.36	13.00	2.68	.033*
	36-40	54	132.14	12.78		
	41-45	67	129.47	13.14		
	46-50	26	132.57	16.85		
	51+	3	107.00	12.49		
Kaygı	<35	19	72.68	16.64	.148	.964
	36-40	54	73.81	10.69		
	41-45	67	73.83	13.95		
	46-50	26	74.92	14.95		
	51+	3	69.66	13.79		

Tablo 7, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz sonuçlarını göstermektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre, yaş grupları arasında yeterlilik ($F_{(4, 164)}=1.944$, $p=.106$) ve kaygı düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır ($F_{(4, 164)}=.148$, $p=.964$). Farkındalık düzeyleri açısından ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($F_{(4, 164)}=2.683$, $p < .05$). Farkındalık için, karşılaştırma analizlerinden Bonferroni analizi yapılmıştır. Sonucuna göre, 51+ yaş grubunun diğer tüm yaş gruplarına göre anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir ($p < .05$).

Tablo 8

Yeterlilik, Farkındalık ve Kaygı Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ANOVA Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{x}$	Ss	F	p
Yeterlilik	İlkokul Mezunu	17	106.00	15.20	.695	.596
	Lise Mezunu	17	101.29	14.30		
	Üniversite Mezunu	102	97.18	12.16		
	Yüksek Lisans Mezunu	43	99.31	10.26		
	Doktora Mezunu	6	99.00	5.65		
Farkındalık	İlkokul Mezunu	17	137.00	18.20	.733	.571
	Lise Mezunu	17	135.17	17.26		
	Üniversite Mezunu	102	129.39	13.98		
	Yüksek Lisans Mezunu	43	131.38	12.93		
	Doktora Mezunu	6	130.33	9.07		
Kaygı	İlkokul Mezunu	17	86.00	19.20	.402	.807
	Lise Mezunu	17	75.35	18.69		
	Üniversite Mezunu	102	73.68	13.50		
	Yüksek Lisans Mezunu	43	72.86	11.14		
	Doktora Mezunu	6	77.00	10.44		

Tablo 8, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumunun ANOVA analiz sonucunu göstermektedir. Sonuçlar, hiçbirinde anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir (Yeterlilik, $F_{(4, 163)}=.695$, $p=.596$; Farkındalık, $F_{(4, 164)}=.733$, $p=.571$ ve Kaygı $F_{(4, 164)}=.402$, $p=.807$). Fark analiz sonuçları, yaşın yeterlilik ve farkındalık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu, ancak eğitim düzeyinin yeterlilik, farkındalık ve kaygı düzeyleri üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri, üstün yetenekli çocuklara yönelik farkındalıkları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin yeterlilik düzeyleri, farkındalıklarının ve kaygı düzeylerinin cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi gibi değişkenlere göre farklılaşma durumları araştırılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, ebeveyn yeterlilik düzeyleri ile farkındalık düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuş, ancak farkındalık ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Bununla birlikte ebeveynlerin yeterlilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasında da pozitif düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Ebeveyn yeterliliklerinin çocuklarının kaygı düzeylerine etkisini araştıran pek çok araştırma bulunmaktadır (Affrunti, & Ginsburg, 2012; Creswell vd., 2011; Herren vd., 2013). Bununla birlikte ebeveyn yeterlilik düzeyinin, ebeveynlerin kendi kaygıları ile ilişkisini inceleyen araştırmalar çok fazla değildir. Bu eksiklik, ebeveyn yeterlilik algısının ebeveynlerin kendilerine yönelik beklentileri ve bu beklentilerin getirdiği

baskılar üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir boşluk yaratmaktadır. Yüksek ebeveyn yeterlilik algısı, ebeveynlerin çocuklarının başarılarıyla ilgili daha yüksek beklentilere sahip olmalarına ve bu beklentilerin getirdiği sorumlulukların artmasına neden olabilir, bu da ebeveynlerde kaygının artmasına yol açabilir.

Araştırma bulguları ebeveyn yeterlilik arttıkça kaygı düzeyinin de arttığını göstermektedir. Bu ilişki, literatürde karmaşık ve bazen çelişkili bulgulara sahiptir. Bazı araştırmalar, yeterlilik hissinin genellikle öz-yeterlilik ve başarı duygularını artırarak kaygıyı azaltabileceğini öne sürerken (Bandura, 1997), diğer çalışmalar daha yüksek yeterlilik düzeylerinin bazen artan sorumluluklar ve beklentilerle ilişkili olabileceğini ve bunun da kaygıyı artırabileceğini göstermektedir (Skaalvik & Skaalvik, 2010). Örneğin, yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerde daha yüksek kaygı düzeylerinin gözlemlenmesi, bu öğrencilerin üzerlerindeki başarı beklentileri ve performans baskısı nedeniyle olabilir (Putwain, 2007). Benzer şekilde, iş yerinde yüksek yeterlilik düzeyine sahip bireyler, daha karmaşık ve stresli görevlerle karşılaşabilirler, bu da kaygı düzeylerini artırabilir (Lent vd., 2000).

Mevcut araştırma bulgusu Gordo vd. (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmada, ebeveynlerin algılanan ebeveyn yeterlilik düzeyleri arttıkça stres ve kaygı düzeylerinin de arttığı bulgulanmıştır. Aynı çalışmada, ebeveynlerin algılanan ebeveyn yeterlik düzeyleri arttıkça stres ve kaygı düzeylerinin de arttığını bulgulanmıştır. Yüksek ebeveyn yeterlik algısı, ebeveynlerin çocuklarının başarısına yönelik daha yüksek beklentilere sahip olmalarına ve bu beklentilerin getirdiği sorumlulukların artmasına neden olarak kaygı düzeylerini artırabilir. Bu bulgular, ebeveyn yeterlik algısının artmasının, her zaman kaygıyı azaltmayabileceğini, aksine bazı durumlarda kaygıyı artırabileceğini göstermektedir.

Araştırma bulguları üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilik alt boyutları ile kaygı alt boyutları arasında da pozitif düzeyde ilişkiler olduğunu göstermektedir. Ebeveyn yeterlilikleri (duygusal gelişim, yetenek gelişimi ve öz düzenleyici öğrenmeyi destekleme) arttıkça, akademik gelişimle ve yüksek beklentilerle ilgili kaygılar da artmaktadır. Bu bulgu, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin ihtiyaçlarını tespit etmek için Leana Taşçılar (2025a) tarafından yapılan nitel araştırma bulgusu ile tutarlıdır. Yapılan odak grup çalışmasında, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynler, çocuklarının eğitim süreçleri ile ilgili kaygılar yaşadıklarını, ve çocuklarıyla ilgili hem kendilerinin hem de çevrenin yüksek beklentilere sahip olmalarının onları kaygılandırıldığını dile getirmişlerdir.

Mevcut araştırma sonuçları, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yeterlilikleri arttıkça, farkındalık düzeylerinin de pozitif yönde arttığını göstermektedir. Belean ve Nastasa (2017)'nin araştırmaları bu bulguyu doğrular niteliktedir. İlgili çalışmada ebeveynlerin yeterlik algılarının duygusal zeka ve

farkındalıkla pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgular, ebeveyn yeterliliklerinin, ebeveyn farkındalığını artırarak çocuklarının gelişim süreçlerinde daha bilinçli ve etkili bir rol oynamalarına katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Çalışma bulguları, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin farkındalıkları ile kaygı düzeyleri arasında olumsuz yönde bir ilişki saptamıştır ancak bu ilişki anlamlılık düzeyine erişmemiştir. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn destek eğitim programlarına ya da destek gruplarına (facebook gibi) dahil olmalarının kaygı düzeylerini azaltacağı varsayılmaktadır (Morawska & Sanders, 2009; Renati vd., 2017). Bununla birlikte mevcut araştırma bulguları farkındalığın her zaman kaygıyı azaltmadığını göstermektedir. Farkındalık ve kaygı, alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, stres çatışma farkındalığı artıkça yüksek beklentilerle ilgili kaygının da arttığı; mükemmeliyetçilikle ilgili farkındalık artıkça, duygusal gelişim, sosyal gelişim ve akademik konularla ilgili kaygıların azaldığı görülmektedir. Mükemmeliyetçilik, üstün yetenekli çocukların ebeveynleri için zorlayıcı bir özelliktir (Neihart vd., 2021). Ebeveynler çocuklarının mükemmeliyetçilikleri hakkında farkındalık kazandıkça özellikle sosyal, duygusal ve akademik kaygılarının azalması bu bağlamda beklendiği bir sonuçtur. Öte yandan ebeveynlerin motivasyon-başarı konularındaki farkındalıkları artıkça, akademik konularla ve yüksek beklentilerle ilgili kaygının arttığı görülmektedir. Çevrenin üstün yetenekli çocukların akademik başarılarıyla ilgili beklentileri potansiyelleri ile paralel görünmektedir. Hatta akademik başarılarında bir düşüş söz konusu olduğunda beklenmedik bir durum olarak görülür ve ebeveynlerin destek alma eğilimi artar. Bu bağlamda ebeveynler çocuklarının motivasyon ve başarı kapasiteleri hakkındaki farkındalıkları artıkça ebeveynlerin kaygılarının artması söz konusudur. Kendi kendini yönetme ve sorumluluk konularındaki farkındalık artıkça duygusal ve sosyal gelişimle ilgili kaygı azalmaktadır. Kendi kendini yönetme ve sorumluluk konusundaki farkındalık alt boyutundaki maddeler incelendiğinde, başarısız olmaktan korkması hata yapmasını engeller, eğitimi için kurumlardan destek alırım, profesyonel destek alıyorum gibi maddelerden oluştuğu görülmektedir. Destek alan ebeveynlerin çocuklarının sosyal duygusal gelişimleri ile ilgili kaygı yaşamamaları doğaldır. Çünkü zor bir duruma düştiklerinden kimlerden destek alabileceklerini bilmektedirler.

Araştırmanın üçüncü sorusu ‘Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin, ebeveyn yeterlilikleri ve üstün yetenekli çocuğa yönelik farkındalıklar kaygı düzeylerini yordamakta mıdır?’ sorusudur. Mevcut araştırma bulgularına göre, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerinin farkındalıklarının, kaygı düzeylerine olumsuz ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin, ebeveyn yeterliliklerinin kaygı durumları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle ebeveynin üstün yetenekli çocuğunun özelliklerine ilişkin farkındalığı, ebeveynin kaygı düzeyini azaltırken; ebeveyn yeterliliği kaygı düzeyini artırmaktadır. Bu bulgu iki açıdan büyük önem

taşımaktadır. Birincisi, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynin yaşadığı kaygı durumunu daha iyi anlamak ve gerekli destek müdahalelerini yapmaktır. İkincisi ise, özellikle üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynler için geliştirilecek eğitim programlarının içeriği için çok önemlidir. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının özellikleri hakkında farkındalıklarını ve yeterliklerini geliştirmeyi hedefleyen programların, ebeveynlerin kaygı düzeylerini azaltacak modüllere yer vermesi, çocukların gelişimi ve potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için büyük önem taşımaktadır. Çünkü alanyazından da bilindiği üzere ebeveyn kaygısı, çocuğu da daha kaygılı bir birey haline getirmektedir (Burstein vd., 2010; Jewell, vd., 2022; Van Der Bruggen vd., 2008).

Araştırmanın son sorusu kapsamında, üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn yeterliliklerinin, üstün yetenekli çocuğa yönelik farkındalıklarının ve kaygı düzeylerinin cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, ebeveyn yeterlilik ve farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre, kadınlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Murdock (2013) araştırmasında, ebeveyn yeterliliğinin, her ne kadar annelerin lehine olduğunu bulgulasa da ebeveyn yeterliliğinin ebeveyn rollerine ve ebeveynlerin yerine getirdiği görevlere göre farklılaşabildiğinden bahsetmektedir. Yaş değişkeni temele alındığında üstün yetenekli çocuklarıyla ilgili farkındalık konusunda 51 yaş üstü ebeveynlerin farkındalıklarının diğer yaş düzeylerindekiyle göre anlamlı olarak daha ileri düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, deneyimin önemini bir kere daha ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, ebeveyn yeterliliğinin, farkındalığının ve kaygı düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu literatürdeki farklı araştırma bulguları ile örtüşmemektedir. Pek çok araştırma sonucuna göre özellikle ebeveynin eğitim durumunun farkındalık ve yeterlilik düzeyine etki ettiğini göstermektedir. Parenteau vd. (2020) çalışmalarında, ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça kaygı düzeylerinin de arttığını bulgulamışlardır. Bu sonuç, ebeveynlerin yüksek eğitim seviyelerinin, çocuklarının başarılarına yönelik beklentileri artırarak kaygı düzeylerinde artışa yol açabileceğini göstermektedir. Parenteau vd. (2020) bu ilişkiyi, ebeveynlerin çocuklarının eğitim ve gelişimi üzerindeki artan sorumluluk ve beklentilerinin, onların kaygı düzeylerini artırmasıyla açıklamaktadır.

Son olarak çalışmanın bir sınırlığına da değinmek gerekmektedir. Çalışmanın en önemli sınırlığı katılımcılar arasında yer alan babaların sayısının oldukça az olmasıdır. Ancak üstün yetenekli çocukların ebeveynleriyle son dönem yapılan güncel araştırmaların benzer bir sınırlığa sahip olduğu görülmektedir (Kim vd., 2024; Tekel vd., 2024). Bu nedenle benzer araştırmalar yapmayı tasarlayan araştırmacıların babaların katılımını artırabilmek adına ne gibi düzenlemeler yapmaları gerektiğini önceden planlayarak önlemler almaları önerilmektedir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırma için İstanbul Medeniyet Üniversitesinin Etik Kurulundan 05/06/2023 tarih ve 2023/05-01 sayılı ile onay alınmıştır.

Çalışma İstanbul Medeniyet Üniversitesinin 2023-GAP-Eğit-0004 numaralı BAP projesinin desteği kapsamında yapılmıştır.

Kaynakça

- Afat, N. (2013). *Üstün zekalı çocukların ebeveynlerine yönelik geliştirilen aile eğitim programının etkililiğinin sınanması* (Tez No. 350097) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Afat, N., & Konik, A. K. (2018). Üstün zekalı çocuğu olan ebeveynlerin farkındalıkları: bir ölçek geliştirme çabası. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(220), 79-104.
- Affrunti, N. W., & Ginsburg, G. S. (2012). Maternal overcontrol and child anxiety: the mediating role of perceived competence. *Child Psychiatry & Human Development*, 43, 102-112. <https://doi.org/10.1007/s10578-011-0248-z>
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95. <https://doi.org/10.1177/02724316911111>
- Belean, R. D., & Năstasă, L. E. (2017). The relationship between parental style, parental competence, and emotional intelligence. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series VII, Social Sciences and Law*, 10(2), 181-190.
- Bloom, B. S. (1985). *Developing talent in young people*. Ballantine Books.
- Bornstein, M. H. (2002). Parenting infants. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 1: Children and parenting* (2nd ed., pp. 3-43). Mahwah.
- Burstein, M., Ginsburg, G. S., & Tein, J. Y. (2010). Parental anxiety and child symptomatology: an examination of additive and interactive effects of parent psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38, 897-909. <https://doi.org/10.1007/s10802-010-9415-0>
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2012). *Sosyal bilimler için istatistik*. Pegem.
- Clarke-Stewart, K. A. (1978). And daddy makes three: the father's impact on mother and young child. *Child Development*, 49(2), 466-478. <https://doi.org/10.7312/bels91552-022>
- Creswell, C., Murray, L., Stacey, J., & Cooper, P. (2011). Parenting and child anxiety. *Anxiety Disorders in Children and Adolescents*, 2, 299-322.

- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, *113*(3), 487-496.
- Freeman, J. (2013). *Gifted lives: What happens when gifted children grow up*. Routledge.
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies*, *15*(2), 119-147. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314682>
- Gordo, L., Oliver Roig, A., Martínez Pampliega, A., Iriarte Elejalde, L., Fernández Alcantara, M., & Richart Martínez, M. (2018). Parental perception of child vulnerability and parental competence: The role of postnatal depression and parental stress in fathers and mothers. *PLoS One*, *13*(8), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0202894>
- Gross, M. U. M. (2004). *Exceptionally gifted children* (2nd ed.). Routledge.
- Hébert, T. P., & Schreiber, C. A. (2010). An examination of gifted adolescent females: The influence of socialization on the development of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, *33*(4), 536-562. <https://doi.org/10.1177/016235321003300406>
- Herren, C., In Albon, T., & Schneider, S. (2013). Beliefs regarding child anxiety and parenting competence in parents of children with separation anxiety disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, *44*(1), 53-60. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2012.07.005>
- Jewell, C., Wittkowski, A., & Pratt, D. (2022). The impact of parent-only interventions on child anxiety: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, *309*, 324-349. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.082>
- Jolly, J. L., & Matthews, M. S. (2012). *A teacher's guide to working with children and families from diverse backgrounds*. Prufrock Press.
- Kim, D., Ryoo, D., & Lee, M. (2024). Development of a scale to measure the parental competency of science-gifted students in South Korea. *Journal of Advanced Academics*, *35*(1), 125-155.
- Leana Taşçılar, M. Z., Ozyaprak, M., & Yılmaz, O. (2016). An online training program for gifted children's parents in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, *16*(65), 147-164. <https://doi.org/10.14689/ejer.2016.65.09>
- Leana Taşçılar, M. Z. (2025a). Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının gelişimini desteklemek için ihtiyaç duydukları becerilerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, *26*(3), 453-471. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1452321>
- Leana Taşçılar, M. Z. (2025b). Parental competence scale of parents with gifted children: validity and reliability study. *Psychological Reports*, <https://doi.org/10.1177/00332941251363906>
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal Of Counseling Psychology*, *47*(1), 36. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.36>
- Moon, S. M., & Reis, S. M. (2004). Social and emotional issues, underachievement, and counseling gifted and talented students. In S. M. Moon (Ed.), *Social/emotional issues*,

- underachievement, and counseling with the gifted and talented* (pp. 213-225). Corwin Press.
- Morawska, A., & Sanders, M. R. (2009). An evaluation of a behavioural parenting intervention for parents of gifted children. *Behavior Research and Therapy*, 47, 463-470. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2009.02.008>
- Murdock, K. W. (2013). An examination of parental self-efficacy among mothers and fathers. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(3), 314-323. <https://doi.org/10.1037/a0027009>
- Neihart, M. (2002). Risk and resilience in gifted children: A conceptual framework. *Roeper Review*, 25(3), 123-130.
- Neihart, M., Pfeiffer, S. I., & Cross, T. L. (2021). What have we learned and what should we do next? In M. Neihart, S. I. Pfeiffer, & T. L. Cross (Eds.), *The social and emotional development of gifted children* (pp. 283-298). Routledge.
- Oğurlu, Ü. (2016). Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programının ailelerin ebeveyn öz-yeterliliklerine ve farkındalıklarına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 144-159.
- Olszewski Kubilius, P., & Corwith, S. (2018). Addressing the needs of gifted students through an infrastructure of excellence. *Gifted Child Quarterly*, 62(2), 216-225. <https://doi.org/10.1177/0016986217738015>
- Parenteau, A. M., Alen, N. V., Deer, L. K., Nissen, A. T., Luck, A. T., & Hostinar, C. E. (2020). Parenting matters: Parents can reduce or amplify children's anxiety and cortisol responses to acute stress. *Development and Psychopathology*, 32(5), 1799-1809. <https://doi.org/10.1017/S0954579420001285>
- Putwain, D. (2007). Researching academic stress and anxiety in students: some methodological considerations. *British Educational Research Journal*, 33(2), 207-219. <https://doi.org/10.1080/01411920701208258>
- Renati, R., Bonfiglio, N. S., & Pfeiffer, S. (2017). Challenges raising a gifted child: Stress and resilience factors within the family. *Gifted Education International*, 33, 145-162. <https://doi.org/10.1177/0261429416650948>
- Renzulli, J. S. (2012). Reexamining the role of gifted education and talent development for the 21st century: A four-part theoretical approach. *Gifted Child Quarterly*, 56(3), 150-159. <https://doi.org/10.1177/0016986212444901>
- Saranlı, A. G., & Metin, E. N. (2014). The Effects of the SENG parent education Mmodel on parents and gifted children. *Online Submission*, 39(175), 1-13.
- Silverman, L. K. (2013). *Giftedness 101*. Springer.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 1059-1069. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.11.001>
- Smutny, J. F. (2001). *Stand up for your gifted child: How to make the most of kids' strengths at school and at home*. Free Spirit.

- Strom, R., Strom, S., Strom, P., & Collinsworth, P. (1995). Parent competence in families with gifted children. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(1), 39-54. <https://doi.org/10.1177/016235329401800104>
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6. Baskı). Pearson.
- Tekel, K. Y., & Emir, S.(2023). Examination of the relationship between awareness and irrational beliefs of parents with gifted children. *Journal of Family Counseling and Education*, 8(2), 152-169. <https://doi.org/10.32568/jfce.1297904>
- Tekel, K. Y., Yıldız, M. Ş., Bayraktar, D. M., & Taşçılar, M. L. (2024). Anxiety scale for parents of gifted children (ASPGC): Validity and reliability study. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 11(1), 109-125. <https://doi.org/10.21449/ijate.1318283>
- Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius: Vol. 1: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford University Press.
- Webb, J. T. (2007). *A parent's guide to gifted children*. Great Potential.
- Van Der Bruggen, C. O., Stams, G. J. J., & Bögels, S. M. (2008). Research review: The relation between child and parent anxiety and parental control: A meta-analytic review. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 49(12), 1257-1269. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01898.x>
- VanTassel-Baska, J. (2006). *Comprehensive curriculum for gifted learners* (3rd ed.). Allyn and Bacon.
- Ziegler, A. (2005). The Actiotop-Model of giftedness. In: R. Sternberg & J.E. Davidson, (Eds.): *Conceptions of giftedness*. Springer.

Extended Abstract

This study aims to explore the relationship between parental competence awareness and anxiety levels among parents of gifted children. Conducted with 185 parents (173 mothers and 12 fathers) of children enrolled in Science and Art Centers (BİLSEM) during the 2023-2024 academic year, the research examines the relationships between parental competence levels, awareness, and anxiety levels. It also investigates whether these variables differ based on demographic factors such as gender, age, and education level.

The research employs a relational survey model, which is commonly used by researchers to identify and understand the relationships between variables, including the direction and magnitude of these relationships. Participants were selected using a convenience sampling method, ensuring a diverse representation of parents of gifted children. Data for the study were collected using a demographic information form, the Parental Competence Awareness Scale, and the Anxiety Scale for Parents of Gifted Children (ASPGC). These instruments have been validated in previous studies, ensuring their reliability and appropriateness for this research.

The findings indicate significant relationships between parental competence awareness and anxiety levels. Specifically, higher levels of parental competence

awareness were associated with lower anxiety levels among parents. This suggests that parents who feel more competent in their parenting abilities experience less anxiety regarding their gifted children's development and well-being. The study also found that these relationships varied based on demographic factors. For example, mothers reported higher levels of anxiety compared to fathers, possibly due to societal expectations and pressures related to parenting roles. Additionally, parents with higher education levels exhibited greater competence awareness, likely due to increased access to resources and information about parenting.

The age of the parents also influenced the levels of competence awareness and anxiety. Younger parents tended to report lower competence awareness and higher anxiety levels, indicating a possible need for targeted support and interventions for this demographic group. These findings highlight the importance of enhancing parental competence awareness as a means of reducing anxiety among parents of gifted children. Such awareness can be fostered through educational programs, support groups, and counseling services specifically designed for parents of gifted children.

The study's methodology involved administering the scales to the participants and analyzing the data using statistical methods to determine the relationships and differences among the variables. The reliability and validity of the scales were confirmed through previous studies and pilot testing. Data analysis included correlation analysis to explore the relationships between competence awareness and anxiety levels and ANOVA to examine differences based on demographic factors. These statistical techniques allowed for a comprehensive understanding of the complex interactions between the studied variables.

The implications of this study are significant for both research and practice. For researchers, the findings provide a deeper understanding of the psychological dynamics involved in parenting gifted children. It underscores the need for further studies to explore the underlying mechanisms that link parental competence awareness and anxiety. Longitudinal studies could provide valuable insights into how these relationships evolve and the long-term effects of interventions aimed at increasing parental competence awareness. Additionally, qualitative research could offer a more nuanced understanding of parents' experiences and perceptions.

For practitioners, particularly those working in educational and psychological support services, the results suggest the value of developing programs and interventions aimed at increasing parents' awareness of their competence in managing the unique challenges associated with raising gifted children. Such programs could include workshops, counseling sessions, and resource materials designed to bolster parents' confidence and reduce anxiety. These interventions should be tailored to address the specific needs of different demographic groups, considering factors such as gender, age, and education level.

The study also emphasizes the role of social support in enhancing parental competence awareness and reducing anxiety. Parents of gifted children often face unique challenges and stressors that can be mitigated through the support of peers, professionals, and community resources. Support groups and networks can provide a platform for parents to share experiences, exchange information, and offer emotional support. Professional guidance from educators, counselors, and psychologists can help parents develop effective parenting strategies and coping mechanisms.

In conclusion, this study contributes to the existing literature on parenting gifted children by highlighting the crucial role of parental competence awareness in mitigating anxiety. The findings suggest that enhancing parents' perceptions of their abilities can lead to better mental health outcomes for both the parents and their children. Future research should continue exploring these relationships and consider longitudinal studies to examine how parental competence awareness and anxiety levels evolve. Additionally, intervention studies are recommended to test the effectiveness of specific strategies aimed at improving parental competence and reducing anxiety among parents of gifted children.

By addressing the gaps in current research and practice, this study provides valuable insights and practical recommendations for supporting parents of gifted children. It highlights the need for comprehensive, evidence-based approaches to enhance parental competence awareness and reduce anxiety, ultimately contributing to the well-being and development of gifted children. The findings underscore the importance of a supportive and informed parenting environment in fostering the potential of gifted children and promoting their overall success and happiness.